

Sygn. akt II UK 22/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSA Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku W. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

z udziałem zainteresowanego T. K.

o odsetki od zasiłku macierzyńskiego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 września 2011 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.

z dnia 31 sierpnia 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 czerwca 2008 r. uzupełnioną decyzjami z dnia 25 czerwca
i 7 listopada 2008 r. oraz decyzją z dnia 30 grudnia 2008 r. Zakład Ubezpieczeń

Spółecznych Oddział w S. przyznał wnioskodawczyni W. W. prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres od 5 kwietnia 2001 r. do 3 października 2001 r. w łącznej kwocie 40.438,58 zł oraz odmówił prawa do wypłaty odsetek od zasiłku macierzyńskiego w kwocie 31.444,00 złotych żądanej przez wnioskodawczynię oraz w kwocie 38.048,68 zł wyliczonej tytułem odsetek przez organ rentowy. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że duplikaty dokumentów dotyczących ustalenia prawa do wypłaty zasiłku macierzyńskiego otrzymał w dniu 20 marca 2008 r. i zasiłek ten, po skompletowaniu dokumentów oraz złożeniu wyjaśnień przez pracodawcę wnioskodawczyni, został wypłacony w dniu 30 kwietnia 2008 r.

Sąd Rejonowy [...] w P. - Sąd Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 2 października 2009 r. oddalił odwołanie wnioskodawczyni wniesione od powyższej decyzji.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawczyni W. W. zawarła z zainteresowanym T. K. w dniu 15 lipca 2000 r. umowę o pracę na okres próbny, a następnie od dnia 1 września 2000 r. umowę o pracę na czas nieokreślony i z tego tytułu podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, w tym ubezpieczeniu chorobowemu. W okresie od 2 listopada 2000 r. do 7 kwietnia 2001 r. wnioskodawczyni była niezdolna do pracy z powodu ciąży. W kwietniu 2001 r. przedłożyła pracodawcy w celu ustalenia wymiaru urlopu macierzyńskiego: skrócony odpis aktu urodzenia - w dniu 5 kwietnia 2001 r. - syna M. W., oświadczenie, iż syn jest jej drugim dzieckiem a także, że mąż nie będzie korzystał z zasiłku porodowego oraz macierzyńskiego. Pismem z dnia 12 kwietnia 2001 r. pracodawca udzielił W. W. urlopu macierzyńskiego w okresie od 5 kwietnia do 3 października 2001 r., a w raportach miesięcznych dla osoby ubezpieczonej ZUS RUMA wskazywał, że przebywa na urlopie macierzyńskim. Dokumentów związanych z urodzeniem dziecka oraz niezbędnych do ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego pracodawca nie przedłożył organowi rentowemu, a wnioskodawczyni tej okoliczności organowi rentowemu samodzielnie nie zgłaszała. Z ustaleń Sądu Rejonowego wynikało również, że decyzją z dnia 5 kwietnia 2001 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wyłączył wnioskodawczynię z podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z dniem 1 sierpnia 2000 r.

oraz stwierdził, że nie ma prawa do zasiłku chorobowego od dnia 7 grudnia 2000 r. do nadal. W odwołaniu od powyższej decyzji W. W. domagała się jej uchylenia oraz wypłaty zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. Po rozpoznaniu odwołania, Sąd Okręgowy w P. - Sąd Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 września 2004 r., zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i ustalił, że W. W. podlega ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od 1 sierpnia 2000 r. do 30 czerwca 2003 r., a apelację organu rentowego oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 lipca 2006 r. W dniu 5 października 2007 r. Sąd Najwyższy w sprawie II UK 51/07 oddalił skargę kasacyjną wywiedzioną od wyroku Sądu Apelacyjnego przez organ rentowy. W styczniu 2008 r. organ rentowy powiadomił pełnomocnika wnioskodawczynie, iż dokonał na jej rzecz wypłaty zasiłku chorobowego wraz z odsetkami, ale nie dokonał wypłaty zasiłku macierzyńskiego z uwagi na brak niezbędnych dokumentów. Sąd pierwszej instancji ustalił, że duplikaty wymaganych dokumentów zostały przesłane przez pracodawcę do organu rentowego w dniu 20 marca 2008 r. mimo, iż pracodawca twierdził, że oryginały dokumentów zostały przesłane w 2001 r., ale żadnego dowodu na potwierdzenie tej okoliczności nie przedłożył. W tej sytuacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. w dniu 30 kwietnia 2008 r. wypłacił wnioskodawczynie zasiłek macierzyński w kwocie 40.438,58 zł bez odsetek.

Mając na uwadze tak dokonane ustalenia Sąd Rejonowy uznał odwołanie za nieuzasadnione, ponieważ dokumenty dotyczące ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego wpłynęły do organu rentowego w dniu 20 marca 2008 r. Sąd pierwszej instancji nie zaakceptował stanowiska wnioskodawczynie, iż wydanie decyzji wyłączonej ją z ubezpieczenia społecznego czyniło bezprzedmiotowym złożenie dokumentów dotyczących wypłaty zasiłku macierzyńskiego, albowiem złożenie takiego wniosku obligowałoby organ rentowy do wydania decyzji i dawało ewentualnie podstawy do zgłoszenia żądania w przedmiocie odsetek, gdyby zwłoka w wypłacie świadczenia spowodowana była okolicznościami, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy, o czym stanowi art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Skoro wnioskodawczynie nie wykazała, aby wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego i dokumenty niezbędne do ustalenia

uprawnień w tym przedmiocie zostały złożone przed dniem 20 marca 2008 r., to tym samym Sąd pierwszej instancji przyjął, że wypłata zasiłku w dniu 30 kwietnia 2008 r. nastąpiła z zachowaniem ustawowego terminu.

Wyrok Sądu Rejonowego apelacją zaskarżyła w całości wnioskodawczynie W. W. zarzucając naruszenie art. 64 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm.) w związku z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104) przez przyjęcie, że świadczenie zostało wypłacone w terminie oraz naruszenie art. 6 k.c. w związku z art. 3 k.p.c. W uzasadnieniu wywodów apelacji wnioskodawczynie podniosła, iż organ rentowy w związku z toczącym się postępowaniem o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym wiedział, że odnosi się ono w konsekwencji również do zasiłku macierzyńskiego.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w P. - Sąd Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał W. W. prawo do odsetek od zasiłku macierzyńskiego za okres :

- a) od 15 czerwca 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 5.742,88 zł,
- b) od 1 lipca 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 6.756,70 zł,
- c) od 31 lipca 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 6.374,37 zł,
- d) od 31 sierpnia 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 6.411,37 zł,
- e) od 1 października 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 6.235,87 zł,
- f) od 31 października 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 5.870,33 zł,
- g) od 3 listopada 2001 r. do 30 kwietnia 2008 r. w łącznej kwocie 585,39 zł - łącznie kwotę 37.976,91 zł.

Sąd Okręgowy ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji przyjął za własne a nadto uzupełnił postępowanie dowodowe, dopuszczając dowód z zeznań świadków: [...]. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego prawidłowo przyjął, iż dokumenty stanowiące podstawę wypłaty zasiłku macierzyńskiego zostały złożone w organie rentowym w dniu 20 marca 2008 r. Niemniej jednak Sąd Okręgowy wskazał, że sam wniosek o przyznanie prawa do zasiłku macierzyńskiego wnioskodawczynie zawarła w odwołaniu z dnia 10 maja 2001 r. od decyzji, którą organ rentowy wyłączył ją z podlegania ubezpieczeniom społecznym. Wnioskodawczynie zaskarżyła decyzję w całości, wniosła o jej uchylenie i wypłatę świadczeń: zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. Sąd Okręgowy podkreślił, że żaden przepis prawa nie określa w jakiej formie należy złożyć wniosek o przyznanie zasiłku macierzyńskiego, a również w piśmie z dnia 12 maja 2001 r. skierowanym do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie Departamentu Świadczeń Krótkoterminowych, będącym skargą na w/w decyzję organu rentowego z dnia 5 kwietnia 2001 r., wnioskodawczynie zawarła w treści skargi, iż dotyczy ona wypłaty zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu Okręgowego, organ rentowy powinien zgodnie z treścią art. 9 k.p.a. należycie i wyczerpująco poinformować wnioskodawczynię o okolicznościach prawnych i faktycznych, które mogą mieć wpływ na ustalenie jej praw i obowiązków, będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Ponadto miała prawo sądzić, iż organ rentowy prowadzi postępowanie również o prawo do zasiłku macierzyńskiego, ponieważ w uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podał, że „w następstwie udanego porodu wymieniona domaga się zasiłku chorobowego za cały okres niezdolności do pracy oraz zasiłku macierzyńskiego”. Powyższe okoliczności jednoznacznie wskazują, że organ rentowy miał wiedzę o tym, iż wnioskodawczynie domaga się wypłaty zasiłku macierzyńskiego. Sąd Okręgowy powołując się na orzecznictwo Sądów Administracyjnych w tym, wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2006 r., sygn. VI SA/WA 1744/05, wyrok NSA w Łodzi z dnia 26 listopada 1999 r., I SA/Łd 1592/97 uznał, że treść odwołania wnioskodawczynie od decyzji z dnia 5 kwietnia 2001 r. w przedmiocie wyłączenia z podlegania ubezpieczeniom społecznym powinna zostać poddana przez organ

rentowy czynnościom wyjaśniającym, tym bardziej, że zwolnienia lekarskie oznaczone były kodem „B” – niezdolności do pracy w czasie ciąży. Wówczas organ rentowy zobowiązałby wnioskodawczynię do nadesłania niezbędnej dokumentacji, celem wydania decyzji w zakresie prawa do zasiłku macierzyńskiego. Powyższe okoliczności stanowią o błędzie organu rentowego i w myśl art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104) oraz art. 64 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm.) skutkowały zmianą zaskarżonego wyroku i przyznaniem wnioskodawczyni odsetek od wypłaconego zasiłku macierzyńskiego.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w P. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zaskarżył wyrok w całości. Skarga kasacyjna została oparta na zarzucie:

- 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niezastosowanie art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) polegające na niewłaściwym pojęciu instytucji odsetek jako instytucji wyłącznie prawa materialnego - a nie jak orzekł Sąd drugiej instancji prawa procesowego -, a także w sposób niezgodny z prawem szukania podstaw prawnych w sprawach o odsetki z tytułu zwłoki w wypłacie zasiłku macierzyńskiego, poza treścią przytoczonego powyżej przepisu, w przepisach prawa procesowego oraz błędną wykładnię i zastosowanie przepisu § 2 ust.1 w związku z § 2 ust. 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104) polegające na błędnym i niezgodnym z tym przepisem ustaleniu końcowej daty prawa do odsetek,

- 2) naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik postępowania, przez błędną wykładnię i zastosowanie art. 180 § 1 k.p.a. w sprawie o odsetki z tytułu zwłoki w zapłacie zasiłku macierzyńskiego w sytuacji, gdy to zagadnienie w sposób wyczerpujący zostało unormowane w przepisach ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz błędną wykładnię i zastosowanie art. 180 § 1 k.p.a. polegające na błędnym zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego i ocenę zdarzenia przez pryzmat tych przepisów do fazy postępowania między wydaniem decyzji kończącej postępowanie a wyrokiem sądu, do której mają wyłącznie zastosowanie : przepis art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz przepisy księgi pierwszej, tytuł VII, Dział III Kodeksu postępowania cywilnego.

Wskazując na powyższe zarzuty w ramach przytoczonych podstaw skargi kasacyjnej organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. celem ponownego rozpoznania i pozostawienie temu Sądowi orzeczenia o obowiązku zwrotu spełnionego świadczenia oraz o kosztach procesu za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji. Nadto na podstawie art. 398 § 1 k.p.c. w związku z art. 415 k.p.c. organ rentowy wniósł o orzeczenie przez Sąd Najwyższy o zwrocie na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przez W. W. zasądzonego i spełnionego świadczenia określonego w wyroku Sądu Okręgowego w P. VII Wydział Ubezpieczeń Społecznych, z dnia 31 sierpnia 2010 r. w kwocie 37.976,91 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 27 września 2010 r. do dnia zapłaty. Wnioskując o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy podał, iż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, albowiem Sąd drugiej instancji przy ferowaniu wyroku naruszył w sposób oczywisty prawo materialne przez niezastosowanie przy orzeczeniu o odsetkach z tytułu zwłoki w wypłacie zasiłku macierzyńskiego art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Organ rentowy wskazał, że do wypłaty zasiłku macierzyńskiego musi dysponować dowodami w postaci: zaświadczenia pracodawcy o udzieleniu urlopu

macierzyńskiego, zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego przewidywaną datę porodu przed porodem, skróconego odpisu aktu urodzenia dziecka po porodzie, wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego złożonym na odpowiednim druku. Stąd przepisy prawa ubezpieczeniowego wymagają w każdym przypadku inicjatywy ze strony osoby uprawnionej, a wyjątki od tej zasady nakazujące podejmowanie czynności z urzędu są ściśle wymienione w przepisach. W ocenie organu rentowego Sąd drugiej instancji pominął, że odsetki są instytucją prawa materialnego, która w prawie ubezpieczeń społecznych uregulowana jest w art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a z uwagi na zawarte w tym przepisie odwołanie do prawa cywilnego, jak również z uwagi na tożsamość tych instytucji, wykładnia odsetek określonych w przepisach kodeksu cywilnego ma również zastosowanie do odsetek określonych w przepisach ubezpieczeniowych. W związku z powyższym w niniejszej sprawie obowiązek zapłaty odsetek wynika z ustawy, a to z treści art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w myśl, którego w sposób bezsprzeczny uznać wypada, że warunkiem powstania roszczenia o odsetki z tytułu zwłoki jest uprzedni bezskuteczny upływ terminu 30 dni, liczony od daty złożenia niezbędnych dokumentów do ustalenia tego prawa. Skoro z ustaleń poczynionych przez sądy obu instancji wynika, że dokumenty niezbędne do ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego zostały złożone 20 marca 2008 r., to od tej daty biegnie 30 dniowy termin zakreślony art. 85 ust. 1 ustawy systemowej i organ rentowy nie pozostał w zwłoce w zapłacie tegoż zasiłku. Organ rentowy zarzucił również, że Sąd drugiej instancji błędnie wyliczył same odsetki, albowiem zgodnie z treścią § 2 ust. 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych za dzień wypłaty świadczenia uważa się moment zlecenia przelewu przez bank lub urząd pocztowy, a w rozpoznawanej sprawie organ rentowy zlecił przelew kwoty zasiłku macierzyńskiego w dniu 30 kwietnia 2008 r. i za ten dzień odsetki nie przysługują. Jednocześnie organ rentowy wypuklił, że sprawa zasiłku macierzyńskiego nie była objęta zakresem decyzji z dnia 5 kwietnia 2001 r., a po wniesieniu odwołania nie stosuje się do zaskarżonej decyzji przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, ale przepisy Kodeksu

postępowania cywilnego, co wynika z treści art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a przypadki, gdy po wydaniu decyzji ubezpieczony zgłasza nowe wnioski reguluje art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. Powyższe daje pełne podstawy ku temu, aby przyjąć, że przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego są obowiązujące w postępowaniu przed organami rentowymi na podstawie art. 123 ustawy systemowej, w tym art. 180 § 1 k.p.a., tylko do momentu wydania decyzji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw. Nie jest trafny zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), który stanowi, iż „jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności”.

Treść cytowanego powyżej przepisu jednoznacznie wskazuje, że przesłanką powstania obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek jest opóźnienie tego organu w ustaleniu prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego lub wypłaty tego świadczenia. Trafnie przy tym podnosi organ rentowy, iż w stosunkach opartych na prawie ubezpieczeń społecznych odsetki od opóźnionego świadczenia uregulowane są na potrzeby tego prawa wyczerpująco, bez możliwości odwoływania się – poza określeniem wysokości odsetek - do przepisów prawa cywilnego i dlatego celowe jest odwoływanie się do orzecznictwa Sądu Najwyższego wydanego na gruncie cytowanego powyżej art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 147; z dnia 18 lutego 2009 r., II UK 191/08, LEX nr 736735; Komentarz do ustawy o systemie

ubezpieczeń społecznych pod redakcją B. Gudowskiej i J. Strusińskiej – Żukowskiej, Wydawnictwo C.H. Beck Warszawa 2011, str. 857).

W orzecznictwie utrwalony został pogląd, że zawarte w art. 85 ust. 1 ustawy określenie: "nie ustalił prawa do świadczenia" oznacza zarówno nie wydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN 171/98, OSNP 1999 nr 16, poz. 521; z dnia 9 marca 2001 r., II UKN 402/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 501), a zatem w tym ostatnim wypadku chodzi o sytuacje, w których organ rentowy odmawiając przyznania świadczenia naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 308; z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UK 345/09, LEX nr 607445).

W rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostaje, że w następstwie decyzji organu rentowego z dnia 5 kwietnia 2001 r. w której stwierdzono, iż wnioskodawczyni nie podlega od dnia 1 sierpnia 2000 r. ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę zawartej z zainteresowanym T. K., odmówiono jej jednocześnie prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – zasiłku chorobowego -, do którego nabyła prawo w związku z niezdolnością do pracy w ciąży. Decyzja ta została następnie zmieniona wyrokiem Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. z dnia 7 września 2004 r. poprzez stwierdzenie, że wnioskodawczyni W. W. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 sierpnia 2000 r. do 30 czerwca 2003 r. Wyrok uprawomocnił się 5 lipca 2006 r., kiedy Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego. Oddalona została także wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2007 r., II UK 51/07, wniesiona przez organ rentowy skarga kasacyjna i dopiero wówczas organ rentowy, mając na uwadze powyższe orzeczenia i uregulowanie zawarte w art. 85 ust. 1 ustawy systemowej,

wypłacił wnioskodawczyni w dniu 25 stycznia 2008 r. zasiłek chorobowy wraz z odsetkami za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

Tym samym organ rentowy wydając decyzję z dnia 5 kwietnia 2001 r. niezgodnie z prawem odmówił wnioskodawczyni prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia chorobowego przewidzianych w ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 5 ze zm.), a podkreślenia wymaga, iż prawo do zasiłku macierzyńskiego przysługiwało wnioskodawczyni bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku chorobowego jako swoista kontynuacja świadczenia z ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa. Skoro organ rentowy stwierdził, że wnioskodawczyni nie podlega ubezpieczeniom społecznym i nie przysługuje jej prawo do zasiłku chorobowego od dnia 7 grudnia 2000 r. do nadal, to od dnia 5 kwietnia 2001 r. była ona uznawana za osobę nie podlegającą ubezpieczeniu społecznemu (w tym chorobowemu) z tytułu zawartej z zainteresowanym T. K. umowy o pracę, a co za tym idzie nie spełniała przesłanek określonych w art. 4 ust.1, art. 6 ust. 1 i art. 29 ust. 1 cytowanej powyżej ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa i nie mogła skutecznie domagać się ani zasiłku chorobowego, który objęty był decyzją z dnia 5 kwietnia 2001 r., ani zasiłku macierzyńskiego, do którego nabyła prawo w związku z urodzeniem w dniu wydania przedmiotowej decyzji syna M. i którego domagała się w treści wywiedzionego odwołania od tejże decyzji.

Powyższe okoliczności wskazują, że brak podstaw, aby uznać, iż opóźnienie w ustaleniu i wypłacie zasiłku macierzyńskiego nastąpiło z przyczyn niezależnych od Zakładu, ponieważ dowody wymienione w § 1 ust. 1 pkt 1 i § 12 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 65, poz. 742) przedłożone zostały organowi rentowemu w dniu 20 marca 2008 r. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 308) przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, zwłaszcza, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia,

oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podniósł, że wówczas, gdy organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji, miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wnioski, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia, nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza, gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. Podobnie orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 września 2007 r., III UK 37/07 (OSNP 2008 nr 21- 22, poz. 326). W uzasadnieniu do wyroku z dnia 5 października 2007 r., II UK 51/07, którym oddalona została skarga kasacyjna organu rentowego, Sąd Najwyższy wskazał, że wnioskodawczyni oraz zainteresowany nie pozorowali zawarcia umowy o pracę i byli zgodni do tego, aby ich oświadczenia woli wywołały odpowiadający im skutek tj. min. objęcie ubezpieczeniem społecznym. Dążenie tego skutku organ rentowy niesłusznie ocenił jako zamiar obejścia prawa, prowadzący do nieważności umowy i w konsekwencji wypłacił wnioskodawczyni należny zasiłek chorobowy wraz z odsetkami.

Kierując się rozważaniami dokonany powyżej należy uznać, że przedłożenie organowi rentowemu dowodów dotyczących wypłaty zasiłku macierzyńskiego, o których mowa w §12 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa 20 marca 2008 r. było konsekwencją wydania przez organ rentowy wadliwej decyzji pozbawiającej wnioskodawczynię tytułu prawnego do ubiegania się o powyższe świadczenie, a warunkiem koniecznym do wypłaty zasiłku macierzyńskiego jest podleganie ubezpieczeniu chorobowemu lub przebywanie na urlopie wychowawczym (art. 29 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa). Takie dowody wnioskodawczyni

przedłożyła swemu pracodawcy, który nie kwestionował ważności łączącej strony umowy o pracę i udzielił jej urlopu macierzyńskiego w związku z urodzeniem drugiego dziecka, a w odwołaniu od decyzji z dnia 5 kwietnia 2001 r., na co zwraca uwagę Sąd drugiej instancji, wnioskodawczyni podniosła, że domaga się zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. Konkludując, wyłączenie z obowiązku zapłaty odsetek przez organ rentowy, następuje wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn, niezależnych od Zakładu, a takich przyczyn w rozpoznawanej sprawie, doszukać się nie da.

Oczywistym jest, że od momentu wniesienia odwołania do sądu stosownie do treści art. 83 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych postępowanie toczy się na zasadach i w trybie określonym w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1999 r., II UKN 468/98, OSNAPiUS 1999 nr 12 – wkładka; wyrok z dnia 9 lutego 2010 r., I UK 151/09, LEX nr 585708). Dlatego też organ rentowy stwierdzając w decyzji z dnia 5 kwietnia 2001 r., że brak jest przesłanek uzasadniających wypłatę świadczeń przysługujących z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, poprzez zakwestionowanie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, nie był zobligowany do podejmowania czynności wyjaśniających, które wskazuje Sąd drugiej instancji. Uchybienie to nie wpływa jednak na poprawność zaskarżonego wyroku wobec prawidłowego zastosowania prawa materialnego, a to art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Organ rentowy może zakwestionować w postępowaniu sądowym brak przesłanek koniecznych do ustalenia prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, ale wówczas, jak uznał Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu do wyroku z dnia 11 września 2007 r. P 11/07 (OTK-A 2007 Nr 8, poz. 97), ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w wypłacie świadczeń, gdy możliwe było wydanie decyzji zgodnej z prawem. Umożliwienie organowi rentowemu odkładania w czasie przyznania świadczenia dokonuje się ze szkodą świadczeniobiorcy i z naruszeniem jego interesu. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w praktyce organ rentowy jest stroną silniejszą w stosunku do ubezpieczonego. Dysponuje bowiem wyspecjalizowaną obsługą

prawną i ma możliwość właściwego stosowania prawa materialnego oraz przewidywania orzeczeń wydawanych przez sądy.

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia § 2 ust. 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104), który stanowi, że jeżeli świadczenie jest wypłacane osobie uprawnionej za pośrednictwem poczty lub na rachunek bankowy, za dzień wypłaty świadczenia uważa się dzień przekazania należności na pocztę lub do banku. Strona skarżąca powyższy zarzut formułuje w oderwaniu od stanu faktycznego niniejszej sprawy, ponieważ organ rentowy dokonywał samodzielnie wyliczeń należnych wnioskodawczyni odsetek za zwłokę w wypłacie zasiłku macierzyńskiego, które są ustalone w wyroku w kwocie niższej, niż wskazał jako wyliczone przez siebie zaskarżoną decyzją, a ponadto sama sentencja wyroku nie oznacza, że odsetki zostały przyznane w sposób sprzeczny z zasadami określonymi w § 2 cytowanego powyżej rozporządzenia. Wystarczy w tej kwestii odwołać się do zapisu znajdującego się w § 2 ust. 1 tegoż rozporządzenia w myśl, którego odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń – do dnia wypłaty świadczeń, z uwzględnieniem ust. 2-5. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 kwietnia 1991 roku, III CZP 21/91 (OSNC 1991 nr 10-12 poz. 121) przyjął, iż odsetki należą się za czas opóźnienia, tj. poczynając od dnia wymagalności długu, a kończąc na dniu jego zapłaty. Na ten zamknięty okres składają się poszczególne dni opóźnienia, a należność z tytułu odsetek narasta sukcesywnie, podwyższa się bowiem z każdym dniem o stosowną kwotę pieniężną. W prawie ubezpieczeń społecznych dniem zapłaty jest dzień określony w § 2 ust. 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych tj. dzień przekazania należności na pocztę lub do banku, co w realiach niniejszej sprawy nastąpiło 30 kwietnia 2008 r., a dzień ten został również prawidłowo wskazany w zaskarżonej decyzji wraz z jej uzupełnieniami przez organ rentowy i powtórzony przez Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/tp/